

MEDYADA

KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNDE

KADINLARA YAKLAŞIMIN DİLDE YANSIMASI

Hazırlayan:

DEKAUM (Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Hakları ve Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi)

Yöneten:

Yrd. Doç. Dr. Songül ERCAN (DEÜ Edebiyat Fak. Dilbilim Bölümü)

Uygulayan:

Özlem BELKIS, Emir ÖZEREN, M. Ezgi AKYÜREK, P. Ezgi BURÇ, Aslı ÇIK, Mübeccel ÇUBUKÇUOĞLU, Gülce DEMİRGÜRZ, Destine SARPER, Umut YOZGAT

Medyada kadın ve kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan ifadelerin incelenerek tarafınıza görüş bildirilmesi amacıyla Merkezimiz özel bir çalışma yapmaya karar vermiş ve bu doğrultuda farklı politik görüşlerin temsilcileri olarak kabul gören günlük gazetelerde yayınlanan *kadına yönelik şiddeti* içeren *üçüncü sayfa haberleri* on günlük bir süreyle (12–22 Haziran 2014 tarihleri arasında) incelenmiştir. Bilindiği gibi, *üçüncü sayfa haberleri* ülkemizde işlenen cinayet, darp, soygun gibi suçların sunulduğu haber metinleridir. Bu nedenle incelenen metinler bu sayfalardan derlenmiştir. Veri tabanı olarak saptanan ve farklı politik görüşlerin temsilcisi olarak belirlenen gazeteler ve temsil ettikleri politik ideolojiler ise şu şekildedir:

- Liberal: Hürriyet, Haber Türk, Milliyet
- Laik/Kemalist: Cumhuriyet, Aydınlık, Sözcü
- Radikal/Dini: Zaman, Akit, Yeni Şafak

Söz konusu gazetelerde 12–22 Haziran tarihleri arasında yayınlanan kadın içerikli haber sayısı 138'dir. Bunların 74'ü şiddet içeren ve 64'ü ise şiddet içermeyen haberlerdir. Bu haberlerin gazetelere ve politik ideolojilerine göre dağılımı aşağıda verilen Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Yayınlanan Kadın Haberleri Sıklığı ve Gazetelere Göre Dağılımı

POLİTİK İDEOLOJİ	GAZETELER	HABER İÇERİĞİ		TOPLAM (1) (Aynı gazetede)	TOPLAM (2) (Aynı politik ideolojide)
		Şiddet içeren	Şiddet içermeyen		
LİBERAL	Hürriyet	12	5	17	66
	Haber Türk	19	14	33	
	Milliyet	8	8	16	
LAİK/ KEMALİST	Cumhuriyet	5	7	12	59
	Aydınlık	1	20	21	
	Sözcü	12	14	26	
RADİKAL/DİNİ	Akit	-	3	3	16
	Yeni Şafak	2	3	5	
	Zaman	7	1	8	
TOPLAM (Aynı politik ideolojide)	LİBERAL	39	27		
	LAİK/ KEMALİST	18	41		
	RADİKAL/DİNİ	9	7		

Bir gazetede "kadın" haberlerine yer verilme sıklığı, söz konusu gazetede kadına gösterilen pozitif ayrımcılık ve duyarlılık göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu bilgiler ışığında Tablo 1'de verilen haber sıklık değerleri incelendiğinde, Liberal (66 haber) ve Laik/Kemalist (59 haber) politik ideolojinin temsilcisi olarak kabul edilen gazetelerin kadınlara ilişkin olaylara yaklaşımının Radikal/Dini politik ideolojinin temsilcisi olarak kabul edilen gazetelerden çok daha duyarlı olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 1, Kadına şiddet haberleri açısından irdelendiğinde, bu konuda en yoğun bilgi verenin Liberal politik ideolojinin temsilcisi olan gazeteler olduğu görülmektedir. Laik/Kemalist görüşü benimseyen gazeteler de kadına oldukça yoğun olarak yer vermekte; ancak bu yoğunluk kadına ilişkin diğer haberler üzerinde görülmektedir. Veri tabanının oluşturulduğu dönem özellikle Diyarbakır'da PKK tarafından çocukları kaçırılarak/kandırılarak militan olarak yetiştirilmek üzere dağa götürülen kadınların gösterileri üzerinde yoğun haberlerin yapıldığı bir dönemdir. Özellikle Aydınlık

gazetesi bu haberlere yer vermektedir. Radikal/Dini politik ideolojinin temsilcisi gazeteler ise gerek şiddet içeren gerekse içermeyen oldukça az sayıda haber barındırmaktadır. Bunun nedeninin, bu görüşteki gazetelerin ideolojileri gereği kadın-erkek eşitliğine karşı bir görüş benimsedikleri ve kadını ön plana çıkaran haberlerden kaçındıkları; hatta kadına şiddeti “normal” *erkek güçlü-kadın güçsüz* “erkek şiddet uyguladıysa bunun nedeni kadındır” tutucu bakış açısıyla yorumladıkları; bu nedenle de haber olarak sunma gereği görmedikleri iddia edilebilir.

Bu konuya ilişkin olarak, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Radikal/Dini politik ideolojinin temsilcisi olarak kabul edilen gazetelerin yönetici ya da editörlerini kadın konusuna daha yoğun olarak değinmeleri konusunda bir öneride bulunabilir.

Yaptığımız çalışmanın doğrultusunda incelenen bir başka konu da, kadın haberlerinde kadınla ilişkili olarak ne türden ifadelerin kullanıldığının ve bu ifadelerin cinsiyetçi bir yargı ya da yaklaşım içerip içermediğinin ortaya konmasıdır. Bu amaçla, aynı bağlam içinde kullanılan sözcüklerin oluşturduğu bağlantıları inceleyen “eşdizimlilik (collocation)” örüntülerinin incelenmesi uygun bulunmuş ve gazete haberinde söz edilen kadın ve kadınla eşanlamlı olarak nitelendirilebilecek olan sözcükler (kadının adı (özel ad), kız, eş, anne, sevgili) kendisinden 5 öncesinde ve 5 sonrasında kullanılan sözcüklerle ilişkisi açısından taranmıştır. Böylece, kadınları ifade eden sözcüklerin sıklıkla hangi sözcüklerle bir araya getirildiği; başka bir ifadeyle eşdizimleri belirlenmiştir. Daha sonra en yoğun olarak kullanıldığı saptanan eşdizimler belli ulamlar (kategoriler) altında toplanmış ve böylece gazetelerin kadınları hangi ulamlarla ilişkilendirdikleri ve okurlarını hangi bağlantılar doğrultusunda yönlendirdikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Söz konusu ulamlar ve sıklıkları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde, Liberal ve Radikal/dini politik ideolojilerin temsilcisi olarak nitelendirilen gazetelerde kadına şiddeti konu alan haberlerin okuyucuya sunulmasında şiddetin biçimi (tecavüz, dayak, darp vb), nedeni (kıskançlık, boşanma/ayrılık, tartışma, şiddetli geçimsizlik vb.), şiddetin uygulanma aracı (bıçak,

tabanca, pompalı tüfek vb.), olay yeri (ev, orman, sokak vb.) ve zanlı (koca, eş, madde bağımlısı vb.) ulamlarının kadınlara eşdizimlilik ilişkisi içerisinde sunulduğu görülmektedir. Oysa Laik/Kemalist politik ideolojilerin temsilcisi olarak nitelendirilen gazetelerde kadına şiddeti konu alan haberlerin okuyucuya sunulmasında odak noktası olarak kadının kendisi alınmaktadır.

Tablo 2: Gazetelerde Kadına Şiddet İçerikli Haberlerde Kadınlara İlişkilendirilen Ulamlar ve Farklı İdeolojilerde Bulunma Sıklıkları

ULAM	GAZETE İDEOLOJİSİ		
	LİBERAL	LAİK/KEMALİST	RADİKAL/DİNİ
ŞİDDET BİÇİMİ	21	-	29
ŞİDDET NEDENİ	13	5	20
ŞİDDET ARACI	25	1	23
OLAY YERİ	40	-	17
ZANLI	30	-	10
ÖZEL AD	35	35	19
AİLE İLİŞKİSİ	32	5	11
KADINA YÖNELİK ADLAR	25	41	32
YAŞ	26	19	11

Bilindiği gibi, en yaygın iletişim aracı olarak medyanın toplum üzerinde oldukça büyük etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle özellikle şiddet haberlerinin özendiricilikten uzak olmasına dikkat edilmelidir. Bu bağlamda, Laik/Kemalist politik ideolojiyi temsil eden gazetelerin bu sorumluluğun bilincinde davrandıkları, daha çok kurbanla, yani kadınlara duygudaşlık içerisinde haberi sunduğu görülmektedir. Bu konuda Liberal ve Radikal/dini politik ideolojilerin temsilcisi olan gazetelerin de gerekli duyarlılığı göstermeleri gerekmektedir.

Tablo 3: Gazetelerde Kadına Şiddeti İçermeyen Haberlerde Kadınlara İlişkilendirilen Ulamlar ve Farklı İdeolojilerde Bulunma Sıklıkları

ULAM	GAZETE İDEOLOJİSİ		
	LİBERAL	LAİK/KEMALİST	RADİKAL/DİNİ
YER	6	52	20
KURUM	4	39	4
YAŞ	12	14	14
ÖZEL AD	49	63	15
KADINA YÖNELİK ADLAR	15	117	24
UYRUK	30	19	-

Kadına şiddeti içermeyen haberlerde kadınlarla ilişkilendirilen ulamlar incelendiğinde de Laik/Kemalist politik ideolojiyi temsil eden gazetelerin benzer bir biçemi yeğledikleri, kadının kendisi ve kurumsal kimliği odaklı haber yaptıkları görülmektedir.

Sonuç olarak, merkezimizce planlanan ve Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilim Bölümü, Genel Dilbilim Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Songül ERCAN tarafından yönetilen çalışmanın analiz sonuçlarına göre, hazırlanacak kılavuza yönelik önerilerimiz şöyle özetlenebilir:

- Bu çalışmanın bulguları ve sunulan görüş ve yapılan öneriler kısıtlı bir süreyi içeren bir veri tabanının çözümlenmesi ve değerlendirilmesi kapsamında yapılmıştır. Bu görüş ve önerilerin desteklenmesi için daha geniş bir veri tabanı üzerinde çalışılmalıdır. Ayrıca unutulmamalıdır ki, “kadın” a yönelik ifadelerin daha iyi yorumlanabilmesi için “erkek” e yönelik dilin de ortaya konması gerekmektedir. Bu nedenle ileriki çalışmalarda bu konu göz önünde bulundurulmalıdır.
- Kadına yönelik şiddete dair haberlerin okuyucuyla paylaşılmasında temel olarak bir sakınca yoktur. Önemli olan, bu paylaşımın nasıl, hangi ifadelerle yapıldığıdır. Bu

bağlamda şiddetin biçimi (tecavüz, dayak, darp vb), nedeni (kıskançlık, boşanma/ayrılık, tartışma, şiddetli geçimsizlik vb.), şiddetin uygulanma aracı (bıçak, tabanca, pompalı tüfek vb.), olay yeri (ev, orman, sokak vb.) ve zanlı (koca, eş, madde bağımlısı vb.) ulamlarının *vurgulanmaması* olası suçlara örnek teşkil etmemesi açısından önemlidir.

- Öte yandan şiddetin hiçbir gerekçesinin olmayacağı düşüncesiyle, şiddet gösterenin yakalanma ve mahkemeye çıkarılma süreçlerini belirten ve şiddet gösteren kişiye uygulanan / uygulanacak müeyyidelere ilişkin haberlere yer verilebilir.
- Kadın ve kadına şiddete duyarsız kalan gazete yönetimleri bu konuda daha hassas olunması konusunda uyarılabilir/teşvik edilebilir.